אתרוג בשביעי אסור. תפילו למאי שיגא ליה כמו שמפרש לקמן יומא תמקנאי ותפי' לריש לקיש דאמר בשביעי מותר היינו לגבי דנפק ביה כדאמרינן למעוטי תמקנאי ותימה ר' חננאל דאמר פרק לולב הגזול (לעיל דף לו:) דמעבירין ביה בריעא והדר נפיק ביה כמאן דלא כרבי יוחנן ולא כריש לקיש וי"ל כיון דלא אכל ליה כוליה ומשייר ביה כשיעור דמני נפיק ביה שרי תפי' לר' יוחנן ותע"ג דממה נפשך נאסרה כולה ביום ראשון דאסור כל שהוא פסול דלמא רבי חנינא הפריש כולה ליום ראשון ומקמתה לשאר הימים מידי דהוה אז' תמרוגין דשבעת הימים דלקמן בשמעתין ותע"ג דתנאי דמהני בסוכה לא מהני הכא בתומר גודל מהן כל דין השמטות דלעיל פרק המניח כדי יין (גיטין דף ל:) והכא ביום ראשון ממה נפשך גודל מכולן הא דתנינן התם תמרוג דמפסקי לילות מימים כל חד וחד בפני עצמה סוכה דלא מפסקי לילות מימים כולה כחד יומא תריצתא דמי והיה ר' חנינא מתנה כוליה ליום ראשון ושאר הימים אינו גודל ממקצתו בדין השמטות שלהן ומיהו קשה לדעיל פרק לולב הגזול (דף לח.) גבי מי שבא בדרך ואין בידו לולב דקתני לכשיגיע לביתו יטול על שולחנו משמע בגמרא דמפסיק קעודתו בשביעי לולב וכל שכן שלא יתחיל ג"כ רבי חנינא היכי מטבעל בריעא ואריך לומר דהכי קאמר מטבעל בה היום ונפיק בה למחר:

תינוקות אין גדולים לא. פירוש בתמניתין:

דאי איתרמי ליה בעודתא. תע"ג דלתרוג נמי מוקמה בין השמטות מטעם ספק יום לא קשיא מידי דכתיבית פ"ק (דף י: ושם בד"ה עד) גבי עיטרה בקרמים ות"ת ולמה לי טעמא דאי איתרמי ליה בעודתא תיפוק ליה לתקור משום מיסור קמיבת אהל וי"ל דאיצטריך למיסר בשמיני אפי' נפלה בתוך המועד הואיל ותתקנאי לשבעה ותפילו בין השמטות מחמת דהוה מכיל בה מס היתה קיימת וכולה כחד יומא כדפרי' כיון דלא מפסקי לילות מימים ת"ג לענין נויי סוכה דאין בהם משום סחיבת אהל: **אתרוג** אפילו בשמיני אסורה. דגזר תתרוג אטו סוכה כדתנן פ"ק (גיטין דף ל:) גבי עיטרה בקרמים: **דינוקא** מקנא קני אקנויי לא מקני. לא דמי לגבי שטיח דפ' תרבעה אחין (יבמות דף לח.) דתניין כתתוא שוטה זכין תשוטה גרע ולא קני מקני: **שמיני** ספק שביעי אסור. בתרת ישראל דליכא ספיקי' לא גזור אטו סוכה אבל בבבל דליכא ספיקא תע"ג דלא מברך ביה גזור אטו סוכה אבל תשיעי ספק שמיני לא גזור אתרוג אטו סוכה:

מחזיק מלא אינו מחזיק אבל מדת הקב"ה מלא מחזיק ריקן אינו מחזיק שנא' [1]והיה [ו]אם שמוע תשמע וגו' אם שמוע תשמע ואם לאו לא תשמע ד"א אם שמוע בישן תשמע בחדש [2]ואם יפנה לבבך שוב לא תשמע: מיד תינוקות וכו': א"ר יוחנן [א]אתרוג בשביעי אסור בשמיני מותר [ב]סוכה אפי' בשמיני אסורה וריש לקיש אמר אתרוג אפילו בשביעי נמי מותר במאי קא מיפלגי מר סבר למצותה אתקצאי ומ"ם לכולי יומא אתקצאי איתיביה ריש לקיש לר' יוחנן מיד תינוקות שומטין את לולביהן ואוכלין אתרוגיהן מאי לאו הוא הדין לגדולים לא תינוקות דוקא איכא דאמרי איתיביה רבי יוחנן לריש לקיש מיד התינוקות שומטין את לולביהן ואוכלין אתרוגיהן תינוקות אין גדולים לא הוא הדין דאפילו גדולים והאי דקתני תינוקות אורחא דמלתא קתני א"ל רב פפא לאביי לרבי יוחנן מאי שנא סוכה מאי שנא אתרוג א"ל סוכה דחזיא לבין השמשות דאי איתרמי ליה סעודתא בעי מיתב בגווה ומיכל (בה) בגווה אתקצאי לבין השמשות ומיגו דאתקצאי לבין השמשות אתקצאי לכולי יומא דשמיני אתרוג דלא חזי לבין השמשות לא אתקצאי לבין השמשות ולא אתקצאי לכולי יומא דשמיני ולוי אמר אתרוג אפילו בשמיני אסור ואבוה דשמואל אמר אתרוג בשביעי אסור בשמיני מותר קם אבוה דשמואל בשיטתיה דלוי קם ר' זירא בשיטתיה דאבוה דשמואל דא"ר זירא אתרוג שנפסלה אסור לאוכלה כל שבעה א"ר זירא [ג]לא ליקני איניש הושענא לינוקא ביומא טבא קמא מ"ט [ג]דינוקא מקנא קני אקנויי לא מקני ואשתכח דקא נפיק בלולב שאינו שלו וא"ר זירא לא לימא איניש לינוקא דיהיבנא לך מידי ולא יהיב ליה משום דאתי לאגמוריה שיקרא [ד]שנא' [ג]למדו לשונם דבר שקר ובפלוגתא דר' יוחנן ור"ש בן לקיש דאיתמר [ה]הפריש שבעה אתרוגין לשבעה ימים [ו] אמר רב כל אחת ואחת יוצא בה ואוכלה [ז]לאלתר ורב אסי אמר [ד]כל אחת ואחת יוצא בה ואוכלה [ז]למחר במאי קא מיפלגי מר סבר למצותה אתקצאי ומ"ם לכולי יומא אתקצאי ואנן דאית לן תרי יומי היכי עבדינן אמר אביי [ה]שמיני ספק שביעי אסור תשיעי ספק שמיני מותר מרימר אמר אפי' שמיני ספק שביעי מותר בסורא עבדי כמרימר רב שישא בריה דרב אידי עביד כאביי והלכתא כאביי אמר רב יהודה בריה דרב שמואל בר שילת משמיה דרב שמיני ספק שביעי שביעי לסוכה ושמיני לברכה ור' יוחנן אמר שמיני לזה ולזה מיתב כ"ע לא פליגי דיתבינן כי פליגי לברוכי

מחזיק. מה שנותנין לתוכו: **מלא אינו מחזיק.** מה שמוסיף עליו: **אם שמוע תשמע.** אם הורגלת לשמוע מן תשמע תוכל ללמוד ולהוסיף: **ואם לאו.** שלא הטית אזן בילדותך לשמוע: **לא תשמע.** לאחר זמן לא יספיקו בידך: **ד"א אם אתה שומע ניתן.** (לעיל דף לו:) דמעטיל ביה על תלמודך שתשמע: **תשמע בחדש.** תתחכם בו להבין דבריה תדשים מתוך דבריה ישנים: **ואם יפנה.** להתייאש על מה שלמדת כבר תלחזור עליו: **שוב לא תשמע.** משתפנה לבך לבטלה שוב אין משמיעין אותך דהכי כתיב אם יפנה לבבך ולא תשמע (דברים ל:): **תשוב.** לאכילה ותפילו לאחר שיגא ליה כדמפרש טעמא קסבר לכל שבעת הימים תתקנאי: **סוכה אפי' בשמיני אסורה.** להסקה וטעמא מפרש לקמן מאי שנא מאתרוג: **ואפי' כו' נמי** (ג) **מותרת.** משיגא ליה ותינה עומדת למצוה עוד דקסבר למצותה תתקנאי ומו לפ: **מיד תינוקות שומטין את לולביהן וכו'.** בשביעי קאי בשמיני. ויש מפרשים מיד תינוקות כלומר מיד אחר סיום מצות לולב התינוקות שומטין את לולביהן כלומר מניחין אותם כמו ה) שומטו ומניחו נקרן זוית והולכין ואוכלין אתרוגיהן. ואין נראה לאחרין ט) (בבחינת רבה) מעשה בחסיד א' שנתן דיגר לעני והקניטתו אשתו וברח ולא היה לו במה להתפרנס בשביעי של ערבה הלך ומטו אתרוגין מיד התינוקות כדתנן תמן מיד התינוקות שומטין כו' והיה לאותו חסיד עובר בספינה דרך כרך אחד והוכרכו לדית המלך לאתרוגין דמלוה לגרפוה ומכרן ביוקר גדול וחזר לביתו ולמד לגדולים שמטו ליה מיד התינוקות: **מאי נאו הוא הדין.** בתתרוגין של גדולים נמי שרו בתלילה: **תינוקות דוקא.** שלא הוקלה למלוה גמורה תבל של גדולים שהוקלה למלוה גמורה תסורין כל היום: **תורתא דמילתא.** שתין דרך לשמוט מיד הגדולים תת תתרוגיהם: **דחזיא לבין השמשות.** שהרי מלותה כל היום: **תתרוג לא חזי לבין השמשות.** משיגא בו שחרית: **תתרוג תפילו בשמיני תסורה.** מיגו לתסורה בין השמשות דשמיני משום דבין השמשות ספק יום הוא ובשביעי תתקנאי לכולי יומא וכיון דבין השמשות תסורה ותע"ג דלא חזיא לבין השמשות תסורה ובשביעי תתקנאי לכולי יומא: **קס ליה לההוא דמשמש בתולי.** חזר בו מדבריו ותתר כלוי: **קס ליה כי זירא דאמר כשמיני תסורה.** תתר בבית המדרש בשביעי תסור בשמיני מותר: **תתרוג שנפסלה.** רבותא נקט דתפילו נפסלה תסורה כל שבעה שתתחילה לשבעה הוקלה תבל בשמיני מותרת: **לא ניקני ליניקי הושענא לינוקא.** בתתנה עד שלא יגיע בו הוש: **תקנו קני.** דרבנן תקינו ליה זכייה לנפשיה: **תקנויי לא תקני.** תיגו יכול לתזור ולהקנותו לתביו בתתנה דלתו בר דעת הוא: **וכפלוגתא.** הא דרבי יוחנן ורבי שמעון ב"ל תיפלוג נמי רב ורב תסי וכיון דקתו רב (ג) תסי ורבי יוחנן

ג) [ער' בכרכות מ. ופ"ע שוב לתימי בע"ז גרים כתן כתו לתימי בכרכות], ד) [ער' תוספות שבת תה: ד"ה תתר כיתן], ה) [ער' תוספות סהדרין סה: ד"ה קטן ותוס' גיטין לט. ד"ה קטנים], ו) [יבמות סג.], ז) [גיטין ל:], ח) [תתר גי' רש"ל, ט) [תתר גי' רש"ל, י) [גיטין כח:], יא) [פ"ע בויקרא רבה פרשה לז], יב) [דף י: ושם ד"ה עד תולתי],

תורה אור השלם

1. וְהָיָה אִם שָׁמוֹעַ תִּשְׁמַע בְּקוֹל יְיָ אֱלֹהֶיךָ לִשְׁמֹר לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל מִצְוֹתָיו אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְּךָ הַיּוֹם וּנְתָנְךָ יְיָ אֱלֹהֶיךָ עֶלְיוֹן עַל כָּל גּוֹיֵי הָאָרֶץ: דברים כח א
2. וְאִם יִפָּנֶה לְבָבְךָ וְלֹא תִשְׁמָע וְנִדַּחְתָּ וְהִשְׁתַּחֲוִיתָ לֵאלֹהִים אֲחֵרִים וַעֲבַדְתָּם:
דברים ל יז
3. וְאִישׁ בְּרֵעֲהוּ יְהָתֵלּוּ וֶאֱמֶת לֹא יְדַבֵּרוּ לִמְּדוּ לְשׁוֹנָם דַּבֶּר שֶׁקֶר הַעֲוֵה נָלָאוּ: ירמיהו ט ד

הגהות הב"ח

(א) גמ' לפנינו ימים רב אמר כל אחת: (ב) רש"י ד"ה ואפי' בשביעי נמי מותר משיגא בו ואינו עומד למצוה עוד דקסבר למצותו תתקנאי: (ג) ד"ה ופפלוגתא וכו' וכיון דקתו רב וכו' יוחנן [כן היה לפנינו הגי']. ג"כ תפי' רש"י שתתא בגווה דנוקט כל אחת ואחת יוצא בה. כיומא, ואוכלה לאלתר. קסבר למצותה תתקנאי ותכי נעשית מצותה (ביצה ל:). יוצא בה ואוכלה למחר. דכיון דתתקנאי לכולי יומא (שם).

מוסף רש"י

מלא. תלא תכס (ברכות מ:). אם שמוע. פעם אחת קופץ שתטה אחן פעם אחת (שם). אם שמוע בישן. שתית ושלא תס שתתע תתתקל (שם). כל אחת ואחת יוצא בה. ביומה, ואוכלה לאלתר. קסבר למצותה תתקנאי ותכי נעשית מצותה (ביצה ל:). יוצא בה ואוכלה למחר. דכיון דתתקנאי לכולי יומא (שם).

רבינו חננאל

מדת הק'[ב"ה] כלי מלא מחזיק שנאמר והיה אם שמוע תשמע, ריקן אינו מחזיק שנאמר ואם יפנה לבבך ולא תשמע. כלומר אם הוא פנוי לא תשמע. מדת בשר ודם כלי ריקן מחזיק מלא אינו מחזיק. כדכתי' כי לא דבר רק, ולמה הוא רק, בשביל שאין אתם מתעסקין בו. אמר ר' יוחנן אתרוג בשביעי אסורה בשמיני מותרת. [סוכה אפ' בשמיני אסורה]. מאי טעמא אתרוג כיון דלצאת בו קאי, אע"ג דקיימא לן כל היום כשר לנטילת לולב, מאחר שיצא בו מבעוד יום בשביעי אינו צריך לו למצוה, ולא איתקצאי אלא בו ביום כולו אבל לבין השמשות דלילה לא איתקצאי. אבל סוכה דחזיא כל יומא, מיגו דאיתקצאי לבין השמשות איתקצאי נמי לכולי יומא דשמיני. ריש לקיש אמר אתרוג אפי' בשביעי מותרת, מאי טעמא למצותה איתקצאי. מתני' כר' יוחנן, דתנן מיד התינוקות שומטין את לולביהן ואוכלין את אתרוגיהן. תינוקות אין גדולים לא. ומשני ריש לקיש הוא הדין דאפילו גדולים, והאי דקתני תינוקות אורחא דמלתא נקט. ואסיקנא לדידן דאית לן תרי יומי, הלכך שמיני ספק שביעי אסורה, תשיעי ספק שמיני מותרת. אמר ר' זירא לא ליקני איניש הושענא לינוקא ביומא טבא קמא, דמיקנא קני אקנויי לא מקני, ואישתכח האי גברא דאהדר ליה ינוקא לולב דנפיק בלולב דלאו שלו. וכן לא לימא איניש לינוקא יהיבנא לך מידי ולא יהיב, דאתי לאגמורי שיקרא, שנאמר למדו לשונם דבר שקר. ולענין סוכה בשמיני ספק שביעי, אמר ר' יהודה שביעי לסוכה, לישב בה. שמיני לברכה, להזכיר בתפילה ובברכת המזון יום שמיני חג עצרת.